

Korset och Kronan

Nr 59/2021

Jesus säger: Håll fast vid
det du har så att ingen
kommer och tar din krona
(Upp. 3:11)

CA 5: Om predikoämbetet (5)

Sista artikeln om ämbetet.

Kvinnorna i Korint

I Korint förekom gudstjänster där en präst i sänder undervisade. Detta var inte någon lekmanpredikan utan ”profeter” d.v.s. präster som predikade. Paulus skriver att de då inte skulle tala i munnen på varandra utan framträda en i sänder.

Två eller tre profeter ska tala, och de andra ska pröva det som sägs. Men om någon annan som sitter där får en uppenbarelse ska den förste vara tyst. Ni kan alla profetera, en i sänder, så att alla blir undervisade och alla blir uppmuntrade. Och profeternas andar underordnar sig profeterna, för Gud är inte oordningens Gud utan fridens (1 Kor. 14:29-33).

Sedan säger aposteln att kvinnorna inte kan uppträda som lärare på detta sätt. Det står: *”Liksom i alla de heligas församlingar ska kvinnorna vara tysta i era församlingar. De får inte tala utan ska underordna sig, som också lagen*

Kyrkblad för S:t Martins och S:t
Petri församlingar, Evangelisk-Lutherska
Kyrkan i Sverige. Red. Sten Rydh.
Nr 59, 21 maj 2021.

Ordet om korset är en
dårskap för dem som går
förlorade, men för oss som
blir frälsta är det en Guds
kraft (1 Kor. 1:18)

Den gode herden
leder sina får (Joh. 10)

säger. Vill de veta något ska de fråga sina män därhemma, för det är en skam för en kvinna att tala i församlingen. Var det kanske från er som Guds ord gick ut? Eller var det bara till er det kom?

Om någon tror sig vara profet eller andlig, ska han inse att det jag skriver till er är Herrens bud. Om någon inte erkänner detta, är han själv inte erkänd (1 Kor. 14:34-38).

Att kvinnorna inte skall tala (grekiska *laleín*) syftar inte på prat i allmänhet utan på att tala och undervisa offentligt. När Paulus hänvisar till Herrens bud måste det syfta på själva skapelseordningen då kvinnan inte skall råda över mannen. Detta bekräftas av Paulus ord till Timoteus:

En kvinna ska i stillhet ta emot undervisning och helt underordna sig. Jag tillåter inte att en kvinna undervisar eller gör sig till herre över mannen, utan hon ska vara i stillhet, eftersom Adam skapades först och sedan Eva (1 Tim. 2:11ff).

Grundtextens ord är här *didáskein* (lära, undervisa) och *authentéin* (utöva auktoritet, råda över). Kvinnan skall alltså inte ha en lärande och rådande ställning i församlingen. Detta skulle strida mot själva skapelseordningen, som är Herrens bud.

I detta sammanhang skall nämnas att

kvinnorna skulle täcka sitt huvud men inte männen (1 Kor. 11:1-16). Denna ordning betecknas av Paulus som en *sedvänja* men inte som Herrens bud. Därför står det också i vår bekännelse:

Så föreskriver Paulus att vid sammankomsterna kvinnorna skall hölja sitt huvud och att utläggarna skall höras i tur och ordning i kyrkan. Sådana föreskrifter bör församlingarna ha för kärlekens och lugnets skull och följa dem i sådan utsträckning, att den ene inte blir till anstöt för den andre, utan att allt sker i församlingarna med ordning och utan oro, men inte på ett sådant sätt att samvetena betungas. Sådana ting är inte nödvändiga för saligheten och kan ändras om det inte blir till anstöt för någon. Ingen skall t.ex. säga att en kvinna gör något syndigt om hon går ut med obetäckt huvud, när det inte väcker människors anstöt (CA 28, 54-56, SKB, s. 87).

Man kan alltså inte likställa *förbudet* för kvinnor att tala och råda i församlingen med *sedvänjan* att ha huvudet täckt. Det senare var en *sedvänja* som markerade kvinnans ställning, men ingenting vi är bundna av i vår tid. Talförbudet däremot är ett *Herrens bud* som vi måste följa också idag om vi vill vara trogna mot Guds ord.

Martin Luther

Det kan nämnas att Luther ger två olika tolkningar av situationen i Korint. I sin skrift ”Att en kristen församling har rätt och makt att bedöma läran och kalla präster...” (1523) menade Luther att det här var fråga om att någon förkunnade falsk lära och att då vem som helst hade rätt att träda fram och reagera mot detta. Han skriver:

”Ja, en kristen har så mycket makt, att han också mitt bland kristna må träda fram utan kallelse från människor och undervisa, om han ser att läraren där tar fel, men bara om det går anständigt och tuktigt till. Ty detta har Paulus klart beskrivit när han säger: blir något uppenbart för dem som sitter där, så skall den förste tala (1 Kor. 14:30). Se där hur S:t Paulus gör. Han befäller den ene som undervisar att träda tillbaka medan den andre som lyssnar okallad får träda fram. Allt detta sker därför att nöden inte har någon lag (SL 10, 1544:15f).

Luther har strax innan betonat att ingen får predika offentligt om han inte är rätt kallad. Men om det uppstår en situation då präster förkunnar felaktigt är det varje kristens plikt att påpeka detta. Men Luther betonar att det skall ske i god ordning.

Han skriver först om det fall då man av kärlek i det allmänna prästadömet skall vittna om sin tro:

Ty i ett sådant fall ser en kristen av broderlig kärlek på de arma fördärvade själarna och väntar inte på någon befallning eller något brev från furstar eller biskopar, ty nöden bryter alla lagar och har ingen lag. Så är kärleken skyldig att hjälpa, där annars ingen finns som hjälper eller som borde hjälpa.

Så säger du: Ja men hur? Om han inte är kallad till det, så får han ju inte predika, vilket du själv ofta har lärt? Svar: Här skall du ställa den kristne på två olika platser. För det första: Antag att han är på en plats där det inte finns några kristna. Då behöver han inte någon annan kallelse än att han är en kristen och invändigt är kallad av Gud och smord. Där är han skyldig att predika för de vilsna hedningarna och inte-kristna människorna och undervisa om evangelium av plikt och broderlig kärlek, även om ingen människa kallar honom till det. Så gjorde S:t Stefanus i Apg 6-7, trots att han inte hade kallats till något predikoämbete av apostlarna. Ändå predikade han och gjorde stora under bland folket. Så var det också med diakonen Filippus, Stefanus kollega, som inte heller hade fått något predikoämbete sig anbefallt (Apg 8:5), och så även med Apollos (Apg 18:25f). Ty i ett sådant fall ser en kristen av broderlig kärlek på de arma fördärvade själarna och väntar inte på någon befallning eller något brev från furstar eller biskopar, ty nöden bryter alla lagar och har ingen lag. Så är kärleken skyldig att hjälpa, där annars ingen finns som hjälper eller som borde hjälpa.

För det andra: Antag att han är på en plats där det redan finns kristna. De har samma makt och rätt som han har, och då skall han inte föra fram sig själv, utan låta sig kallas och föras fram, så att han predikar och undervisar på de andras vägnar och befallning.

Så kommer Luther in på situationen i Korint. Om någon träder fram och

förkunnar felaktigt har även den kristne lekmannen rätt att påtala detta om det bara sker i god ordning.

Senare kom den mogne Luther fram till en annan tolkning. Han menade i skriften ”*Om smygare och vinkelpredikanter*” (1532) att det inte var fråga om lekmäns uppträdande mot falsk lära utan om att undervisningen skedde av flera präster. De undervisade genom att tala en i sänder, och när någon av lärarna vill komplettera eller rätta en föregående talare – givetvis utifrån Skriften – så träder han fram. Båda tolkningarna stämmer väl med Skriftens lära att ingen skall tala offentligt utan kallelse. Men i det första fallet bryter nöden denna lag, och en lekman träder fram och tillrättavisar prästen. I den andra tolkningen är det 820 fråga om flera kallade lärare som undervisar offentligt, men de kompletterar varandra med att framhålla olika saker ur den bibliska läran. Båda tolkningarna är möjliga, men den äldre och mogne Luther kom tydligen att fastna för den senare tolkningen att alla som talar hörde till prästerskapet.

Bakgrunden till att Luther skrev så skarpt mot lekmännens framträdande i sin senare skrift 1532 var att många svärmiska rörelser framträdde där de menade att vem som helst hade rätt att predika offentligt om de bara hade en inre kallelse.

Svärmiska predikanter kom och predi- 821 kade för folket medan de arbetade på åkern och ”smygpredikanterna” försökte så förleda dem bort från deras egen kyrkoherde och församling. Detta är en svår synd, menade Luther. De borde först gå till kyrkoherden och visa fram sin kallelse och få hans tillstånd att predika. Annars måste de med tecken och under bevisa att de har en speciell kallelse från Gud – eller hålla tyst. Luther framhåller ofta detta, trots att han givetvis vet och lär att någon sådan *extraordinär* kallelse inte ges efter apostlarnas tid. Men de svärmiska predikanterna måste förstå, att Bibeln alltid kräver en offentligt

kallelse innan man får predika offentligt. Luther anför ofta profeten Jeremia och Guds anklagelse mot de falska profeterna: ”*Jag sände inte dessa profeter, ändå rusade de i väg. Jag talade inte till dem, ändå profeterade de*” (Jer. 23:21).

Luther skriver vidare:

Nu menar somliga, att S:t Paulus i 1 Kor. 14 ger var och en frihet att predika i församlingen och att träda upp och göra invändningar mot den ordentligt kallade prästen då han säger (v 30): ”När något uppenbaras för den som sitter skall den förste tiga.” Så menar smygarna att till vilken kyrka de än kommer, så har de makt och rätt att bedöma prästerna och predika annorlunda. Men det är mycket, mycket felaktigt.

Smygarna ser inte rätt på texten och läser ut ur den eller bakar in i den vad de vill. S:t Paulus talar på detta ställe om profeterna som skall lära, och inte om folket som lyssnar. Profeterna är lärare, som innehar predikoämbetet i kyrkan. Varför skulle de annars kallas profeter? Så låt nu smygaren först bevisa att han är en profet eller lärare i den kyrka dit han kommer och visa vem som har anbefallt honom ett sådant ämbete, så skall man sedan lyssna på honom enligt S:t Paulus lära. Men om han inte bevisar det, så låt honom löpa iväg till djävulen, som har sänt honom och befallt honom att röva till sig ett främmande predikoämbete i en kyrka som han inte tillhör, varken som åhörare eller elev och verkligen inte som profet eller mästare.

Man skall inte tåla att främmande smygare och okallade lekmän tränger sig in i predikoämbetet utan kallelse. Detta är profeternas (de kallade lärarnas) sak. Allt skall ske med ordning 1 Kor. 14:40.

Luther diskuterar också frågan om *kvinnlig predikan*. Han konstaterade att det fanns vissa domare och kvinnliga ledare i GT, men i NT är kvinnopredikan förbjuden. Kvinnor kan undervisa barnen och andra i hemmet och vittna om sin tro i det allmänna prästadömet precis som männen, men de kan inte inneha det offentliga ämbetet. Luther skriver om detta:

Nu går vi inte närmare in på vad sådana kvinnor (som Debora, Hulda, Sara, Hagar, Hanna, jungfru Maria m.fl.) hade för uppgifter

och rätt att lära och regera i gamla testamentet. I varje fall fick de inte uppträda okallade som smygarna eller träda fram av egen andakt eller ärelystnad, ty annars hade Gud inte bekräftat deras ämbete med stora underverk. Men i nya testamentet har den Helige Ande genom Paulus förordnat att kvinnorna skall tala i kyrkan eller församlingen. Det är Herrens bud (1 Kor. 14:34), fastän han väl visste, att Joel dessförinnan hade förkunnat att hans Ande också skulle utgjutas över kvinnorna och även hade sett att Filippus hade fyra döttrar som profeterade (Apg. 21:9). Men i församlingen eller kyrkan, där predikoämbetet är, där skall de tala och inte predika. Annars får de väl bedja med, sjunga, lova och säga amen, och därhemma läsa och undervisa varandra, förmana, trösta och även utlägga Skriften så bra de någonsin kan (SL 20:1673:21).

Det ska framhållas att Luther var mycket positiv till att även flickor skulle få en gedigen skolutbildning. Han skriver: ”Man bör upprätta de allra bästa skolor, både för pojkar och flickor på alla orter” (SL 10:476, 42). Undervisningstiden var dock i början begränsad till någon timme varje dag. I skolorna skulle också finnas kvinnliga lärare,. Det skulle finnas både ”lärda och tuktiga lärare och lärarinnor (Meister und Meisterinnen) som undervisar i språk, historia och andra ämnen.” Luther nämner också undervisning i matematik och musik. Han hoppas också på att man skall kunna utbilda ”skickliga personer som skall kunna bli lärare och lärarinnor”.

Allt detta visar att Luthers avvisande av kvinnliga präster inte grundar sig på någon tanke på att kvinnor skulle vara sämre på att undervisa än männen.

Materialet ovan om Luther är hämtat ur min bok ”Det bibliska ämbetet” (2021), vilken kan beställas från Bokus, Adlibris m.fl. Boken ger en grundlig genomgång av hela den bibliska läran om ämbetet och har med många källor från Martin Luther, C.F.W. Walther och Tom Hardt.

Som en sammanfattning av läran om ämbetet enligt Skriften och Augsburgska bekännelsens 5:e artikel kan vi till sist säga

följande.

1. Artikelns text är tydlig och klar:

”För att vi skall få denna tro, har evangelieförkunnelsens och sakramentsförvaltningens ämbete inrättats. Ty genom Ordet och sakramenten såsom genom medel skänkes den helige Ande, vilken hos dem, som hör evangelium, frambringa tron, var och när det behagar Gud. Det vill säga, att det inte är för vår förtjänsts skull, utan för Kristi skull som Gud rättfärdiggör dem, som tror, att de för Kristi skull upptages i nåden. Gal. 3: För att vi genom tron skulle undfå den utlovade Anden.

De fördömer vederdöparna och andra, som menar, att den helige Ande kommer till människor utan det utvärtes ordets förmedling genom deras egna förberedelser och gärningar.” (SKB 58, Trigl. 44).

2. Ord och sakrament är nådemedel som skänker oss rättfärdiggörelsen genom tron.

3. Kristus gav församlingen ämbeten som gåvor till att uppbygga församlingen.

Och han gav några till apostlar, andra till profeter, andra till evangelister och andra till herdar och lärare, för att utrusta de heliga till att fullgöra sin tjänst att bygga upp Kristi kropp” (Ef. 4: 11f).

4. Det finns bara ett bibliskt predikoämbete med många olika namn, t.ex. präst, biskop, herde, lärare, profet, förvaltare, föreståndare, äldste. Profeter i GT och apostlar i NT kallades direkt av Gud, men efter dem kallas präster genom kyrkan.

5. Kyrkan förvaltar den s.k. nyckelmakten. Bekännelsen säger: *De våra lär alltså att nyckelmakten eller biskoparnas makt enligt evangeliet är Guds befallning att predika evangelium, att förlåta synd eller binda i synd, och att förvalta sakramenten.*

6. Endast män som är väl skickade att undervisa skall kallas till ämbetet. Bibelns lära om det manliga ämbetet grundar sig på själva skapelseordningen och på tydliga bibelord.

7. Alla kristna har del i det allmänna prästadömet, både män, kvinnor, barn, vuxna och äldre. Petrus lär klart om detta (1 Petr. 2:5, 9). Men detta skall inte blandas samman med det offentliga ämbetet.